

افغانستان

په وسله واله جگړه کې د ملګري وګړو خونديتوب
ځانګړی راپور
د مواد مخدر د پروسس شکمن فابريکو باندې هوايي بریدونه
فراه، ۵ می ۲۰۱۹

د افغانستان لپاره
د ملګرو ملتونو
مرستندويه پلاوی

د بشري حقونو لپاره
د ملګرو ملتونو
د عالي کمیشنري دفتر

سپتامبر ۲۰۱۹ | کابل افغانستان

دا راپور او د دې سربیره په افغانستان کې د ملګرو د خونديتوب راپورونه چې دلته ورته اشاره شوي د یوناما په ویبسایت کې د لاس رسې وړ دي: <http://unama.unmissions.org/protection-of-civilians-reports>

په لومړي مخ تصویر : دغه تصویر په فراه ولایت کې د بکوا ولسوالۍ کې ۲۰۱۹ کال د می ۵ نېټې هوایی برید د بېبني یو شاهد یوناما ته ورکړی

لنډیز

دا راپور، په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د مرستندويه پلاوي (یوناما)¹ او د بشري حقونو لپاره د ملګرو ملتونو د عالي کمیشنر د دفتر (OHCHR)،² له خوا په ګډه خپور شوی، دا د هغه ملي زیان کچه ارزوي چې د ۲۰۱۹ کال د می په پنځمه په افغانستان کې د متحده ایالتونو د ځواکونو له خوا (USFOR-A)³ د فراه ولایت په بکوا ولسوالۍ او د نیمروز ولایت د دلارام د سرحدي ولسوالۍ په یو شمیر برخو کې د مخدره توکو په ادعا شویو کارخانو د ترسره شویو هوایي بریدونو په پایله کې را منځ ته شوي. دا راپور جوتوي چې د مخدره توکو کارخانې او په هغو پورې اړوند کارګران په جګړه کې د یو ښکېل لوري سره د هغوي د ممکنه اقتصادي او مالي مرستو په خاطر نه شي کیدای چې په قانوني ډول د برید هدف وګرځول شي.

د ۲۰۱۹ کال د می په ۵، په افغانستان کې د متحده ایالتونو ځواکونو یو شمیر هوایي بریدونه ترسره کړل چې په نتیجه کې یې د ۶۰ څخه زیات ځایونه چې دوی د مخدره توکو د تولید د کارخانو "د مخدره توکو د لابراتوارونو"⁴ په حیث پیژندلي وو، د فراه ولایت د بکوا په ولسوالۍ او د نیمروز ولایت د دلارام د سرحدي ولسوالۍ په یو شمیر برخو کې په نښه کړل. د پام وړ ملي زیان د پېښیدو په اړه، د پېښې ژر وروسته اعترابي ادعاووې را برسیره شوې. که څه هم چې له دې وړاندې د راپور شویو مخدره توکو په لابراتوارونو هوایي بریدونه ترسره شوې، خو دا لومړی ځل دی چې یوناما د داسې عملیاتو په پایله کې د زیاتو ملي تلفاتو په اړه راپورونه ترلاسه کړي.

یوناما د څلورو میاشتو په جریان کې د بکوا په ولسوالۍ کې د می د ۵ نیټې د پېښې په اړه د حقیقت معلومولو پراخې موندنې ترسره کړې. له څو اونیو احتیاطي چمتووالي وروسته، د جون په ۲۶، یوناما د افغانستان د بشري حقونو د خپلواک کمیسیون سره په ګډه د بکوا د ولسوالۍ د پېښې په تړاو چې د طالبانو تر ولکې لاندې ده د حقیقت موندنې یو ماموریت ترسره کړ. د موقعیت د لرې والي او په سمه کې د ملګرو ملتونو د دایمي نه شتون او حکومت یا پوځي حضور د نه شتون په نظر کې نیولو سره، یوناما د حقایقو د موندلو د پروسې لپاره دغه ماموریت د پام وړ بولي. پلاوي د انفرادي اشخاصو سره کوم چې د هوایي بریدونو په نتیجه کې متاثره شوې مخامخ مرکې ترسره کړې او د ځینو متاثره شویو سیمو څخه یې هم لیدنه کړې. د افغانستان حکومت، طالبانو، او د ناټو غوڅ ملاتړ ماموریت ټولو دې ماموریت ته د ملاتړ بیلابیلې وسیلې چمتو کړې.

د ۲۰۱۹ کال د سپتمبر تر ۱۵ پورې، د می د ۵ نیټې د هوایي بریدونو له امله، د ۱۴ ماشومانو او یوې ښځې په ګډون، یوناما ټولټال ۳۹ ملي تلفات (۳۰ مړینې او ۵ ژوبل او ۴ ناڅرګند)⁵ تصدیق کړې. د تایید شویو ملي تلفاتو له جملې څخه، یوناما څرګنده کړې چې د هغو له جملې ۱۷ هغو یې په لابراتوار کې کار کاوه. یوناما د لږ تر لږه ۳۷ اضافي ملي تلفاتو (۳۰ وژلو او ۷ ژوبل شویو) د تثبیت لپاره معتبر او باوري معلومات ترلاسه کړي، چې ډیری یې میړمنې او ماشومان وو. د ملي تلفاتو د لا تصدیق لپاره پلاوي په دې اړه نور کار هم کوي.⁶

¹ د ملګرو ملتونو د امنیت شورا د ۲۴۸۹ (۲۰۱۹) پرېکړه لیک لاندې د یوناما د ماموریت په تعقیب، دا راپور د یوناما د بشري حقونو د څانګې له خوا چمتو شوی تر څو "د ملکیانو نظارت وکړي، د هغوي د ساتنې لپاره هڅې همغږي کړي، [...] حساب ورکونه ترویج کړي، [...] او د بنسټیزو ازادیو د بشپړ تطبیق او د اساسي قانون او نړیوالو تړونونو د بشري حقونو د احکامو کوم چې افغانستان لاسلیک کړي، په خاصه توګه هغه چې د ښځو او د هغوي د بشري حقونو څخه د بشپړ برخمن کیدو په اړه دي. (S/RES/2489 (2019))."

² د بشري حقونو لپاره د ملګرو ملتونو د عالي کمیشنر د دفتر استازیتوب په افغانستان کې د یوناما د بشري حقونو د څانګې له خوا کيږي، او په ګډه د افغانستان لپاره د عمومي منشي ځانګړي استازي او د بشري حقونو لپاره عالي کمیشنر ته راپور کيږي.

³ په افغانستان کې د متحده ایالتونو د ماموریت په اړه د د وضاحت لپاره، د ملکیانو خونديتوب په اړه د یوناما د ۲۰۱۸ کال کلني راپور وګورئ، دوهمه ضمیمه: په ۵۸ باندې د شخړې اصلي خواووې او دوهمه ضمیمه: په ۶۳-۶۴ باندې موجود فهرست: په لاندې پته د لاسرسي وړ دی: <https://unama.unmissions.org/protection-of-civilians-reports> (تیر ځل د ۲۰۱۹ کال د سپتمبر په ۲۸ ورته لاسرسي شوی).

⁴ د مخدره توکو لابراتوارونه "د ختو څخه جوړو شویو ودانیو ته راجع کيږي چې په هغو کې ابتدایي وسایل لکه، بیرونه، په لاس جوړ د فشار وسیلې، سطلونه او کاسې شاملې دي. " ډیوډ مانسفیلډ وګورئ، د عاید څخه انکار یا د پیسو ضایع کول؟ په افغانستان کې "د مخدره توکو د لابراتوارونو" پر وړاندې د هوایي کمپاین د اغیزو ارزونه، د لندن د اقتصاد پوهنځي، د مخدره توکو د نړیوالې پالیسي واحد (اپریل ۲۰۱۹) مخ. ۲۳، په لاندې پته د لاسرسي وړ ده: www.lse.ac.uk/united-states/Assets/Documents/mansfield-april-update.pdf، د ۲۰۱۹ کال د اپریل په ۲۱ په وروستي ځل ورته لاسرسي شوی.

⁵ پداسې حال کې چې یوناما دا څلور ملي تلفات تایید کړي، لاهم د دوی د اوسني وضعیت د تېي کیدو یا وژل کیدو د په ګوته کولو په لټه کې دی ځکه چې د دوی د وضعیت په اړه معلومات په بیلابیلو پړاونو کې د سرچینو څخه ترلاسه شوي.

⁶ یوناما تمه لري چې د عملیاتو په پایله کې به د ملي تلفاتو وروستي ارقام د دې پلاوي د ۲۰۱۹ کال د ملي کسانود ساتنې په کلني راپور کې شامل شي، چې تمه ده د ۲۰۲۰ کال په فبرورۍ کې د خلکو لپاره خپاره شي. د نورو تفصیلي معلوماتو لپاره، مهرباني وکړئ د موندنې برخه وګورئ.

په افغانستان کې د متحده ایالتونو ځواکونه یادونه او ادعا کوي، د میتامفیتامین د تولید کوم لابراتوارونه چې د هوايي بریدونو په نتیجه کې په نښه شوي، د طالبانو وو او د هغوي تر کنترول لاندې وو او په مستقیمه توګه د طالبانو د جګړه ییزو موخو د تمویل لپاره کاریدل.⁷ د متحده ایالتونو د اوردمهاله پالیسي په حواله، اقتصادي موخې چې د شخړې د ښکېلې ډلې د جګړې د هغو سره مرسته کوي، مشروع پوځي موخې ګڼل کېږي.⁸ په دې حواله، د افغانستان- د متحده ایالتونو پوځي ځواکونو څرګنده کړې چې "پراخ استخباراتي معلوماتو تصدیق کړې چې په لابراتوارونو کې ټول موجود کسان طالبان وو."⁹ د خپل دریځ په لار وړاندې کولو سره، په افغانستان کې د متحده ایالتونو پوځي ځواکونو دې ته اشاره وکړه چې دا په هر صورت په دې معنی نه ده چې دوی د عملیاتو پر مهال جګړه ییزې دندې پر مخ وړي. په افغانستان کې د متحده ایالتونو پوځي ځواک ادعا کوي هغو کسانو چې د مخدره توکو په لابراتوارونو کې کار کاوه حتی که چېرې دوی په مستقیمه توګه په جګړو کې ښکېل هم نه وي مشروع پوځي موخې دي. په افغانستان کې د متحده ایالتونو پوځ ارزونه کړې چې د هوايي بریدونو په پایله کې ملکي تلفات نه دي اوبښي او همدارنګه د عملیاتو پرمهال ښځو او ماشومانو ته مرګ ژوبله نه ده رسیدلې.¹⁰

دا په ښه توګه مستنده شوي خبره ده چې طالبان په افغانستان کې د مخدره توکو د صنعت څخه مالي ګټه پورته کوي. پدې قضیه کې د یوناما موندنې ښيي چې په بکوا ولسوالۍ کې د مخدره توکو د تولید کارخانې د طالبانو ملکیت نه وې او همداراز د هغوي تر کنترول لاندې نه وو، بلکه برعکس د جرې ډلو لخوا چې د مخدره توکو د نړیوالو شبکو سره اړیکې لري، ملکیت او د هغوي تر ولکې لاندې وې. پداسې حال کې چې ښايي ځینې سايټونه د ناقانونه فعالیتونو سره تړاو ولري، خو د نړیوال قانون سره سم د مشروع نظامي اهدافو تعریف نه پوره کوي.¹¹ سرپرته پردې، یوناما باوري معلومات ترلاسه کړي چې د استوګنې د کورونو په شمول، چې ډیری کوم سايټونه په نښه شوي، د مخدره توکو د تولید د فعالیتونو سره تړاو نه لري.

د راتول شویو معلوماتو پر بنسټ، یوناما ارزونه ترسره کړې، هغو کسانو چې د مخدره توکو د تولید په لابراتوارونو کې کار کاوه، محاربيو فعالیتونه نه ترسره کول. دوی نو ځکه د برید پر وړاندې د ساتنې څخه مستحق و، او ممکن یوازې هغه وخت محافظت له لاسه ورکړي، که چېرې او د ورته وخت لپاره، دوی په مستقیم ډول په جګړو کې برخه اخیستې وي.¹² د مخدره توکو په ناقانونه فعالیتونو کې د هغوي ښکېلتیا د هغوي د مستقیم ګډون په معنی نه ده. سرپرته پردې، یوناما موندلې چې په داسې حال کې چې د هوايي بریدونو په نتیجه کې یو شمېر وژل شوي او ټپي شويو ملکي وګړو د مخدره توکو د تولید په لابراتوارونو کې کار کاوه، خو نورو، د میرمنو او ماشومانو په ګډون د مخدره توکو د تولید په لابراتوارونو کې کار نه کاوه.

پداسې حال کې چې راپور په بشپړ ډول تاییدوي چې په افغانستان کې د مخدره توکو ناقانونه صنعت په هیواد او له هغه ورو هاخوا ملکي وګړو ته لوی زیان رسوي، نو دې پایلې ته رسېږي چې د مخدره توکو د ناقانونه فعالیت پر وړاندې مناسب او قانوني ځواب ویل باید د قانون پلي کونکو ادارو له خوا ترسره شي، نه د پوځي عملیاتو د ترسره کولو له لارې.

له همدې امله یوناما او د بشري حقونو لپاره د ملګرو ملتونو د عالي کمیشنر د دفتر په افغانستان کې د متحده ایالتونو د ځواکونو څخه غوښتنه کوي چې:

⁷ افغانستان کې د متحده ایالتونو ځواکونه، "په افغانستان کې د ملګرو ملتونو ماموریت (یوناما) ته ځواب، د طالبانو د میتامفیتامین د لابراتوارونو په اړه د متحده ایالتونو اعتراضونه"، د قاضي وکیل د کارکونکو د دفتر له خوا چمتو شوی، د ۲۰۱۹ کال د جومرلای ۱۵، د یوناما په دوسیه کې موجود دی.

⁸ همدا ماخذ

⁹ همدا ماخذ. د متحده آیالاتو د جګړې د لارښود د فاعی قانون د ریاست پر اساس (جون ۲۰۱۵، د ۲۰۱۶ کال په ډسمبر کې تازه شوی)، "لکه د دښمن دولت د وسله والو ځواکونو د غرو په څېر، هغه اشخاص څوک چې د غیر دولتي وسله والې ډلې رسمي یا فعالیتي برخه وي او په جګړو کې ښکېل دي ممکن د برید هدف وګرځېږي ځکه چې دوی هم په ورته ډول د خپلې ډلې دښمنانه نیت شریکوي (۳.۷.۵ برخه) وګورئ.

¹⁰ د ۲۰۱۹ کال د سپټمبر په ۱۳ او د اګست په ۲۰ افغانستان کې د متحده ایالتونو د پوځ سره د بریښنالیک پواسطه اړیکې، د یوناما سره په دوسیه کې موجود دی. په لاندې ډول د موندنو برخه وګورئ.

¹¹ د یوناما په بشپړ راپور کې د حقوقي چوکاټ برخه وګورئ: د مخدره توکو د پروسس د ادعا شویو کارخانو په اړه هوايي بریدونه، فراه، د ۲۰۱۹ کال د می ۵.

¹² د یوناما په بشپړ راپور کې د حقوقي چوکاټ برخه وګورئ: د مخدره توکو د پروسس د ادعا شویو کارخانو په اړه هوايي بریدونه، فراه، د ۲۰۱۹ کال د می ۵.

- یوه خپلواکه او شفافه څیړنه ترسره کړې ترڅو د مۍ د ۵ نیټې په نتیجه کې په ملکینانو باندې د پېښې اغیزې معلومې کړي، او په عامه ډول موندنې او ترسره شوې اقدامونه خپارې کړي ترڅو د قربانیانو او د هغوي د کورنیو د غړو لپاره د مناسبې خسارې د برابرولو په شمول حساب ورکونه یقیني کړي.¹³
- د ټولو هوایې بریدونو او نورو پوځي عملیاتو درول کوم چې په افغانستان کې د مخدره توکو مرکزونه او اړوند کارگران په نښه کوي.
- د شیانو او اشخاصو پر وړاندې کوم چې د "جکړې د دوام" د فعالیتونو سره تړاو لري د هدف نیولو په خپلو پالیسیو بیاکتنه ترڅو دا ډاډ ترلاسه کړي چې د نړیوال بشردوستانه قانون سره همغږي دي؛
- د مخدره توکو د ناقانونه فعالیتونو پر وړاندې د قانون د پلې کوونکو د ځواب ویلو د موثریت د اعظمي وسیلو په حیث د قانون د پلې کوونکو افغان ادارو سره په مخدره توکو پورې د اړوندو تر مناسب کچې پورې جرمي استخباراتي معلوماتو د تبادلې پیاوړې کول؛ او
- د افغانستان د حکومت سره د کار کولو له لارې یقیني کړي چې د قانون پلې کوونکو افغان ادارو ته کافي سرچینې ځانگړي شوې ترڅو په لا موثره توگه د داسې عملیاتو د ترسره کولو لپاره د هغوي وړتیا تقویه کړي.

---

¹³ لیر تر لره، یوناما او د بشري حقونو لپاره د ملگرو ملتونو د عالي کمیشنر دفتر د متحده ایالتونو د ځواکونو څخه غوښتنه کوي ترڅو د متحده ایالتونو د پوځ د ۶-۱۵ مقرراتو لاندې پلټنه ترسره کړي څو د پېښې په تړاو حقایق معلوم کړي او د نړیوال بشردوستانه قانون او کلیدي عملیاتي طرزالعملونو سره اجابت و ارزوي.